

מאחרי סורג ובריה

"אני שוחה לעומק, בלי לגלג הצלה ובלי סירה, ואין אי באופק, אבל אני אמשך לשחות כל עוד כוחי עמי, משום שהיבשה שהשארתי מאחורי אחוזת הלבנות, ואליה לא אחזור."

כך תיאר בפני עטיה שוארקה את מצבו, בתחילת השבוע הרביעי לשביתת-הרעב של אסירי כלא נפחא. עטיה הוא אחד מבין 79 האסירים שנשלחו לכלא נפחא מ-16 בתי-כלא, שבהם מוחזקים אסירים פוליטיים. הם נחשבים לשמנה וסלתה של אוכלוסיית ה-אסירים הפוליטיים.

כאשר נפתח הכלא, ב-2 במאי 1980, הבינו האסירים, כדבריהם, שנפלו מן הפח אל הפחת. רובם מוותיקי שפוטים לתקופות ממושכות, ועליהם לרצות עוד שלוש רבות בתאיהם, במקום להטיל גזר-דימויות, שולחים אותנו להינמק פה. זהו גזר-דימויות בתשלום מים חודשיים, הצהירו. במכתב ארוך לשרהפנים ולוועדת-הפנים של הכנסת, פירטו את דרישותיהם: יותר איזור, פחות צפיפות בתא, שולחן, כיסא ומיטה, פיקוח רפואי ראוי לשמו, מזון מתקבל על הדעת וכיו"ב. הם אינם דורשים יותר מאשר השוואת תנאיהם לתנאי אסירים פוליטיים רגילים, הגרועיים במילא; דרישה צנועה ביותר, לכל הדיעות.

שילטונות הכלא לא הגיבו, וב-14 ביולי פתחו ה-אסירים בשביתת-רעב. העובדה כי שלושה אסירים, הנחשבים למנהיגים, הועברו לכלא-שאטה שלושה ימים לפני פרוץ השביתה, לא מנעה אותה.

כעבור שבוע פתח שירות-בתי-הסוהר במיתקפה. 26 מבין אסירי נפחא הועברו בערב (21.7.80) לבית-המעצר ברמלה. מייד עם הגיעם למקום, ובעודם כבר לים בידיהם וברגליהם, הוכו נמרצות על-ידי סגל בית-המעצר. כל אחד הושם בתא. בבידוד. במשך כל אותו הלילה הוצאו האסירים אחד אחד מתאיהם. הוצע להם לאכול אוזו וחלב. כולם כאחד סירבו לאכול. יש לציין כי הם הסכימו, בלא התנגדות, עוד בהיותם בכלא נפחא, לשתות בכוסות את "מנת השביתה" של כל אסיר. כולם כאחד הוכו, כשהחובש הוא המוביל והמנחה, קציני בית-המעצר עושים את דבריו, ומנהל בית-המעצר, רוני ניצן, צופה בהם ממקום מושבו, ליד הדלת. התערבות היחידה של מנהל בית-המעצר היתה ההואה, "אל תביצו להם בפרצוף". כל האסירים נצטוו להתפשט ולהישאר בתחתוניהם בלבד. "המכות הקטלניות נמשכו זמן רב. נפלתי על הריצפה, ואמר לי 'קום' ולא יכולתי כשהייתי על הריצפה, היו דורכים עלי ברגליים, בצוואר ועל הפנים. אחד מרח את סוליות נעלי הגומי על פני (ברקתו) המינית פצע נפוח אדום). פניתי אליהם ואמרתי: עברתי ניתוח בבטן (מראה צלקת) ויש לי בעיות בלב'. שאל אותי החובש: איפה הלב שלך? 'נתן לי אגרוף בחזה (מראה סימן בצלע שמאל). פניתי אליהם ושאלתי:

אין לכם ילדים? איך יחיו הילדים שלכם בעתיד עם הערבים? וזה כנראה הרגזו אותם. כי היכו עוד ועוד (מראה סימני אלות ומכות בצורת כתמים ופסים אדומים על גבו)". זהו קטע מעדותו של יעקוב דואנה*.

לאחר מכן הוזן דואנה ב"מנת האסיר השובת", בצינורית ובכוח. פה המקום לציין שוב, שאסירי נפחא הסכימו מרצונם לשתות בכוסות את "מנת האסיר השובת" עוד בהיותם בכלא נפחא. תיאור ההזנה בכוח, בצינורית דווקא, מתוארת בפי האסיר איסחאק מארג'ה:

"החובש ושני קצינים הושיבו אותי בכוח על כיסא... קיללו והחזיקו אותי. אמרתי להם שאני מעדיף למות ולא לאכול, ובאמת, באותו רגע השתוקקתי למות. החובש אמר לי: 'תמות, יא מייק, תמות!' שם הצינור בחיירי האף, וכשריד החומר התחלתי לזעוק. היסורים היו לא-נורמליים, כמו רימון שמתפוצץ בפנים. התעלף-תי על הריצפה. החומר שהכניסו לי לא היה חלב. הוא היה כמו מים עם מלח, ולא יודע מה עוד... פעם שנייה שוב עשו כמו בראשונה — צעקתי, נפלתי על הריצפה, התעלפתי, היקאתי דם..."

איסחאק מראג'ה אושפו למחרת היום באסף-הרופא, ואובחן כסובל מדלקת-ריאות חמורה עם סי-בוכים. שני אסירים, עלי אל-ג'עפרי וראסם חלאוה, מתו כתוצאה מאותו טיפול. הזנה-בכוח, פחות אלימה, בוצעה באותו הלילה גם בכלא נפחא עצמו.

מישפחות האסירים דרשו את הגוויות. מישפחתו של רסאם חלאוה בזהו, קיבלה את גוויית האסיר בתנאי שלא תדבר עם עיתונאים, לא תציג את הגוויה ולא תיתן את תמונותיו. מישפחתו של האסיר עלי אל-ג'עפרי לא זכתה לקבל את גוויית הבן. הודיעו לה סתמית מהמימשל הצבאי, כי הוא "נקבר בבית-קברות למחבלים", הנמצא באיזור יריחו.

מותם של השניים חולל סערה בכל בתי-הכלא, ולשביתה הצטרפו אסירים נוספים מכלא אשקלון, הנשים הכלואות בנווה-הצדעה, אסירים פוליטיים מכלא רמלה, ואסירי שכם ובאר-שבע. כמה מבין אמהות האסירים מקיימות בעת כתיבת שורות אלה שביתת-רעב במישרדי הצלב-האדום בירושלים.

בשם מישפחת ההרוג אל-ג'עפרי ובשם האסירים תבעתי להשעות את מנהל בית-המעצר, קציניו וחובש בית-המעצר, ולהעמידם לדין כאחראים למותם של שני

* לדברי פרקליטת השובתים, עורכת-דין לאה צמל, נערכו השיחות עם האסירים בנוכחות סוהרים, בתוך בתי-הכלא. גם הצלקות וסימני הפגיעות הוצגו על-ידי האסירים בנוכחות סוהרים.

האסירים ולתקיפת האחרים. דבר לא נעשה בעניין. רוני ניצן עודנו מנהל בית-המעצר, והחובש עדיין מודד לחץ-דם לאסירי נפחא המצויים ברמלה.

שירות בתי-הסוהר פתח במיתקפה הסברתית. עיתוני נאום ישראליים ועיתונאי-חוץ הוזמנו לכלא נפחא לאחר שהתחייבו לא לשוחח עם האסירים. חלקם פירסמו כי ראו את האסירים בתאים, מכוסים בשמיכות והביעו את פליאתם שהאסירים מתלוננים על חוס המיידבר. לו היו שואלים היו האסירים עונים, כי אדם שלא אוכל שלושה שבועות סובל מקור. את ההוכחה הניצחת לכך שתנאי האסירים "כשורה", מצא חלק מאותם עיתונאים בהצהרת קצין-הביטחון של בתי-הכלא, כי אלה כולם רוצחי ילדים, המטילים אימה גם על חבירהם בכלא.

שרהפנים, הד"ר יוסף בורג, שהוא גם שר-המיטרה הממונה על שירות בתי-הסוהר, מינה ועדה לחקירת נסיבות מותם של שני האסירים. ככל הידוע לי, אחיו של הרמטכ"ל עומד בראשה של הוועדה. מידת נכונותה של הוועדה לחקור את נסיבות מותם של האסירים מתוארת ביחה שהיתה לחברי הוועדה עם האסיר עטיה שוארקה, כפי שסופרה לי מפיו.

יו"ר הוועדה: בוא ונדבר כחייל אל חייל. נכון שיאסר עראפאת נתן את ההוראה לשבות?

האסיר: יאסר עראפאת ונורג' חבש אינם חיים בנפחא. אני חי בנפחא ואני שובת נגד התנאים השוררים שם.

יו"ר הוועדה: נכון שאתה פוחד מהמנהיגים ולכן אתה ממשך לשבות?

האסיר: אין מנהיגים. בוא איתי ותראה את שימחתם של חברי אם אכריז שאני מסיים את השביתה. הם יברכו אותי כי הם יודעים שאני חולה אולקוס.

יו"ר הוועדה: נכון שאתם שובתים רק מסיבות פוליטיות?

האסיר: תבחון אותנו. תמלאו את דרישותינו, תנהיגו תנאים אנושיים מינימאליים, ותיווכחו לדעת כי נפסיק את השביתה מייד.

יו"ר הוועדה: אם אתה מתחיל לאכול מייד, אני מוריד לך שנתים מאסר.

האסיר: אתחיל לאכול כאשר תמלאו את דרי-שותינו.

האסירים מרבים לצטט את דברי נשיא-המדינה, יצחק נבון, שהכריז לאחר ביקורו בכלא, כי יש לשפר את תנאי האסירים הללו ולהידבר איתם, כי הם יטלו חלק בהנהגה העתידית של העם הפלסטיני. סולידאריות של תושבי ישראל עם מאבקם הנואש של האסירים השובתים תהווה לא רק חגורת-הצלה לשוחים בים, אלא תרומה, ללא ספק, איכות חיובית ליחסים בינינו, למען הילדים הישראליים והפלסטינים, שיצטרכו לחיות בעתיד בצוותא.

לאה צמל, ירושלים

או"ם-שמום

בזמנו התבטא ראש-ממשלתה הראשון של מדינת-ישראל בזילזול על מוסד האו"ם, והוא עשה זאת בנוסח הגויים, העיקר הוא מה שיעשו היהודים. בימים אלה ממש נשקפת סכנה לקיומה של מדינת-ישראל כמדינת היהודים, בגלל גישות אלה, המתעלמות לחלוטין מן הכתובת על הקיר — האו"ם-שמום החליט ברוב קולות בניו-יורק, שעל ישראל לפנות ללא תנאי את השטחים עד לתאריך מסוים, ושיש לפלסטינים זכות למדינה משלהם. בוועידת הנשים בקופנהגן דנו עד לרגע האחרון בהצעה לקשור את שמה של הציונות עם המילה גזענות. קשה אמנם לראות את הקשר שבין שתי מילים אלה לבין מצבה של האשה בעולם, אך ככה זה — ישראל הופכת שעיר לעזאזל של העולם; לא רק 77 מדינות-הגוש הערבי-מזרחי-אפריקאי מרגישות חובה לגמור את חשבונם עם המדינה, חשבון הנפט או חשבון השינאה הבלתי-מרוסנת, כי אם גם אחרים. לא אחת ניתן היה לשמוע בפרוודורי הוועידה בקופנהגן, ש"הבעיה היא היהודים (ו/או ישראל). שאילו לא כן, היו הבעיות כבר נפתרות מזמן".

ובזמנית ממש דנה הכנסת בירושלים ב"חוק ירו-שלים" ומקבלת אותו ברוב גדול, המעיד כי המדובר בטירוף הולך ופוסה. ואריק הגדול, חונך התנחלות אחרי התנחלות, מצנצף על כל העולם. ובראיונות טלוויזיה נראים אנשי גוש-השגור כשהם מתראיינים ומשמיעים בדיק את הנוסח השגור בפי קנאי האיר-גונים הפלסטיניים, "הארץ הזו היא שלנו, וזכותנו עליה היא ללא עוררין".

הקנאות של הפלסטינים והפלסטיניות, החזרה כמו-תוכי על המילה "פלסטינים" בכל דיון בוועידת הנשים, היה בעוכריהם, שכן הדבר נמאס על רבים. אך הדבר

לא הורגש באולמות הדיונים של ועידת הנשים. אך התמיהה וההסתהיגות מצעדיה של ישראל (קרי: ממשל-תה ונבחרה העם שלה) הם בעוכריה. רבים בעולם היו מעדיפים היום שאותו או"ם-שמום לא היה מחליט ב-29 בנובמבר 1947 מה שהחליט.

לנו, לישראלים וליהודים, אין ספק שזכותה של ישראל להתקיים היא מעל לכל ויכוח. עתה אין כבר כמעט אדם או ממשלה בעולם שיש להם ספק בדבר זכותה של העם הפלסטיני למדינה משלו. לא ניכנס כאן לוויכוח הפסדו-היסטורי מיהו בכלל העם הפלסטיני או מדוע לא שמעו על קיומו עד העת האחרונה. לא ניכנס גם לוויכוח מי הוא האשם האמיתי במצבם של האנשים המשייכים עצמם לעם הפלסטיני. לא נדון בעובדה שהקמתה של מדינת-ישראל הולידה בעצם חילופי-אוכלוסין בין ישראל ומדינות ערב, ושבועוד יש-ראל קלטה את הפליטים היהודים מארצות-ערב, הוחי-זקו הפליטים מן השטח עליו הוקמה מדינת-ישראל כנשק פוליטי בידי אחיהם.

לא נטפל בשרות אלה בעוד עוולות ועיוותים היס-טוריים. היום ההתפתחות היא כזו, שהעולם כולו מצדד בזכותם של הפלסטינים למדינה משלהם, ולא כל העולם מצדד בזכות דומה של היהודים. כמה זמן תוכל ישראל, להישען על הרבה" ולסמוך על תמיכת ארצות-הברית? אסור לשכוח: ישראל היא מדינה לא מן הגדולות בעולם, גם לא מן העשירות בעולם (כמו דרום-אפריקה המוחרמת, למשל). מאידך, ישראל היא מדינת היהודים היחידה בעולם, ויש לשמור עליה מחורבן בית-שלשי. לכן יש להתחייס ביתר רצינות לכתובת שעל הקיר, אפילו אם האו"ם הוא שמום...!

עלי כהן, קופנהגן